

SPECIFIC FEATURES OF THE ACCOUNTING OF INSURANCE (TECHNICAL) PROVISIONS OF INSURERS

Maia Iankova Natchkova

UNWE, Department “Accounting and Analysis”, Sofia, Bulgaria, maianch@mail.bg

Abstract: This publication highlights the specific features of the accounting of insurance (technical) provisions of insurers. The allocation and release of different types of insurance (technical) provisions suggest the occurrence of specific accounting operations, depending on the type of the insurance – direct insurance, active or passive reinsurance. Special focus is also put on the types of technical provisions that insurers establish, depending on the type of the insurance license they are holders of, and on the specific accounts to which established insurance (technical) provisions are accounted for.

The objective is to present, justify and outline the specific characteristics of the accounting of insurance (technical) provisions of insurers in terms of substance, time periods, provisioning method and technology, in the light of the best world accounting practices.

The details of allocated and released insurance (technical) provisions must be disclosed in the insurers’ financial statements in timely, authentic, objective, true and fair manner, in strict observance of the main accounting principles, rules, concepts and conventions.

Keywords: insurance (technical) provisions, accounting, financial statements of insurers.

СПЕЦИФИКИ ПРИ СЧЕТОВОДНОТО ОТЧИТАНЕ НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ (ТЕХНИЧЕСКИ) РЕЗЕРВИ НА ЗАСТРАХОВАТЕЛИТЕ

Мая Янкова Начкова

УНСС, катедра „Счетоводство и анализ”, София, Р. България, maianch@mail.bg

Резюме: Докладът е посветен на специфичните особености при счетоводното отчитане на застрахователните (технически) резерви на застрахователите. Заделянето и освобождаването на различните видове застрахователни (технически) резерви предполага възникване на специфични счетоводни операции в зависимост от вида на осъществяваното застраховане – пряко застраховане, активно или пасивно презастраховане. Специално внимание е отделено и на видовете технически резерви, които застрахователите образуват, в зависимост от вида на получения лиценз за застрахователна дейност, както и на специфичните счетоводни сметки, които отчитат образуваните застрахователни (технически) резерви.

Целта е да се представят, обосноват и открият в светлината на добрите световни счетоводни практики специфичните характеристики на счетоводното отчитане на застрахователните (технически) резерви на застрахователите по съдържание, срокове, начин и технология на образуване.

Информацията за заделените и за освободените застрахователни (технически) резерви трябва да бъде оповестена във финансовите отчети на застрахователите своевременно, достоверно, обективно, правилно, вярно и точно при спазване на основните счетоводни принципи, правила, концепции и конвенции.

Ключови думи: застрахователни (технически) резерви, счетоводно отчитане, финансови отчети на застрахователите.

1. УВОД

Заделянето и освобождаването на различните видове застрахователни (технически) резерви предполага възникване на специфични счетоводни операции в зависимост от вида на осъществяваното застраховане – пряко застраховане, активно или пасивно презастраховане. В изследването е отделено специално внимание на видовете технически резерви, които застрахователите образуват, в зависимост от вида на получения лиценз за застрахователна дейност, както и на специфичните счетоводни сметки, които отчитат образуваните застрахователни (технически) резерви.

Целта е да се представят, обосноват и открият в светлината на добрите световни счетоводни практики специфичните характеристики на счетоводното отчитане на застрахователните (технически) резерви на застрахователите по съдържание, срокове, начин и технология на образуване.

Обект на разглеждане в изследването са специфичните особености при счетоводното отчитане на застрахователните (технически) резерви на застрахователите, а предмет - създаване на достоверна

информация за заделените и освободените застрахователни (технически) резерви, която да бъде вярно и точно отразена във финансовите отчети на застрахователите.

Характеристика на застрахователните (технически) резерви и на спецификите на счетоводното им отчитане

Застрахователните (технически) резерви са привлечен (чужд) капитал. Те са най-голямото пасивно перо в Отчета за финансовото състояние на застрахователите. Представяват основните задължения на застрахователите към застрахованите лица и към третите лица, ползващи се от застраховките по повод на дължими обезщетения поради възможността от сбъждане на застрахователния риск, респ. от настъпване на застрахователното събитие. „Техническите резерви са очаквания размер на задълженията на застрахователите по сключените застрахователни и презастрахователни договори. Достатъчността на техния размер е гаранция за възможността на застрахователя в бъдеще да покрие всички плащания, които произтичат от застрахователните договори. Размерът на техническите резерви се изчислява въз основа на стойността на задълженията, поети от застрахователя или презастрахователя, които се очаква да бъдат изпълнени в бъдеще по влезли в сила застрахователни или презастрахователни договори. Към тях се прибавят и разходите, свързани с изпълнението на тези задължения, както и стойността на възможното неблагоприятно отклонение от това очакване. Стойността на образуваните техническите резерви за целите на Баланса, съставен съгласно Платежоспособност II отговаря на настоящата стойност, която застрахователят би заплатил, ако прехвърли незабавно своите застрахователни и/или презастрахователни задължения на друг застраховател или презастраховател. Размерът на техническите резерви се определя като сума от най-добрата прогнозна оценка на задълженията на прехвърлящия застраховател (BE - Best estimate) и добавката за риск, съответстваща на разходите за необходимия капитал на поемащия застраховател, покриващ рисковете, свързани с прехвърлените задължения (RM - Risk margin).” (Начкова, М., 2022)

Спецификите на счетоводното отчитане на застрахователните (технически) резерви на застрахователите се отнасят до тяхното съдържание, видове, срокове, начин и технология на образуване.

Първата специфика на счетоводното отчитане на застрахователните (технически) резерви е свързана с тяхния вид и съдържание. Застрахователите по общо застраховане и по животозастраховане формират застрахователни (технически) резерви по вид и съдържание, определени от законодателя и от застрахователния регулаторен орган. (Кодекс за застраховането, 2022; Директива 2009/138/ЕО на Европейския парламент и на Съвета (Платежоспособност II) и регламентите към нея, 2009 и Наредба № 53 на КФН, 2016).

Втората специфика на счетоводното отчитане на застрахователните (технически) резерви е свързана със сроковете на тяхното образуване. Те се заделят и освобождават веднъж годишно в края на отчетния период. В други държави-членки на ЕС съществуват други нормативни уредби и възприети практики, според които периодите за определяне на размера на техническите резерви са по-кратки - например месец или тримесечие. Добре би било, за нуждите на управлението на дейността на застрахователите и в Р България да се възприеме тази практика на ежемесечно счетоводното отчитане на процеса на заделяне и освобождаване на застрахователните (технически) резерви, а не само веднъж годишно.

Третата специфика на счетоводното отчитане на застрахователните (технически) резерви е свързана с начина на тяхното формиране. Те се създават от застрахователите при задължително спазване на следните основни принципи (Наредба 53, 2019):

- застрахователните (технически) резерви представляват най-добрата прогнозна оценка за разходите на застрахователите, които има вероятност да възникнат;
- при вероятност да възникне пасив - застрахователните (технически) резерви представляват необходимата сума за покриването на този пасив към датата на съставяне на Отчета за финансовото състояние;
- застрахователните (технически) резерви не могат да се използват за коригиране на стойността на активите;
- при възникнала неяснота по отношение на стойността или датата, на която ще възникнат разходите се допуска създаването на застрахователни (технически) резерви, предназначени за покриване на разходи, чийто характер е ясно определен и които или има вероятност да възникнат, или е сигурно, че ще възникнат към датата на съставяне на Отчета за финансовото състояние;
- всички елементи на застрахователните (технически) резерви трябва да бъдат оповестени в Отчета за финансовото състояние на преките застрахователи като брутна сума, като дял на презастрахователите в резервите на цедента и като технически резерв, нетен от презастраховане.

Четвърта специфика на счетоводното отчитане на застрахователните (технически) резерви е свързана с тяхното оценяване. Те се оценяват по специални подходи, определени в нормативни актове на Държавния

застрахователен надзорен орган. Според тези подходи актюерите на застрахователите правят изчисления за определяне на достатъчния размер на застрахователните (технически) резерви въз основа на:

- стойностния размер на поетите задължения от застрахователите към застрахованите лица, които се очаква да бъдат изпълнени в бъдеще по влезли в сила застрахователни или презастрахователни договори;
- разходите, свързани с изпълнението на тези задължения; и
- стойността на възможното неблагоприятно отклонение от очакваното изпълнение.

За определяне на достатъчния размер на застрахователните (технически) резерви актюерите използват специфичен математически инструментариум и анализират застрахователно-статистическа информация относно вероятността от събъждането на застрахователния риск, респ. от настъпването на застрахователното събитие. Те трябва да определят размера на тези резерви като сума от най-добрата прогнозна оценка на задълженията на застрахователя, който прехвърля своя застрахователен портфейл, плюс добавката за риск, която покрива рисковете, свързани с прехвърлените задължения и съответства на необходимия капитал на застрахователя, поемащ застрахователния портфейл. Според изискванията на Директива Платежоспособност II (2009/138/ЕО) стойността на образуваните застрахователни (технически) резерви трябва да отговаря на настоящата стойност, която прехвърлящия застраховател би заплатил, ако прехвърли незабавно своите застрахователни и/или презастрахователни задължения на друг, поемащ застраховател или презастраховател.

Петата специфика на счетоводното отчитане на застрахователните (технически) резерви е свързана с процеса на тяхното признаване като текущи пасиви в Отчета за финансовото състояние на застрахователите. Признаването на застрахователните (технически) резерви като пасиви се постига само, ако те отговарят на определението за елемент и на критериите за признаване. Условието за признаване на застрахователните (технически) резерви като пасиви са:

- да съществува вероятност застрахователните (технически) резерви да доведат до намаление на икономическата изгода за застрахователите в бъдещи периоди; и
- да има надлежно измерима и достоверно определима стойност.

Застрахователните (технически) резерви имат характер на текущи задължения, поради тяхната краткосрочна изискуемост и ежегоден процес на заделяне и освобождаване.

Шестата специфика на счетоводното отчитане на застрахователните (технически) резерви е, че те се изчисляват по отделно за всеки клас застраховка, за която прекия застраховател е получил лиценз от Държавния застрахователен надзорен орган, като частта на презастрахователите в резервите на цедента не се приспада. При презастрахователите, които осъществяват активно презастраховане техническите резерви се изчисляват по отделно за всеки вид презастраховка, по която се извършва дейност, като частта на ретроцесионерите не се приспада.

Седмата специфика на счетоводното отчитане на застрахователните (технически) резерви е свързана с технологията на тяхното образуване (заделяне). Те се формират от събраните нето-премии по сключените застрахователни и презастрахователни договори във връзка с уреждането на съществуващите задължения на застрахователите към застрахованите лица към датата на съставяне на техния Отчет за финансовото състояние. Процесът на заделяне на техническите резерви в достатъчен размер води до признаването им за текущ разход по пряко застраховане за застрахователите или по активно презастраховане за презастрахователите. Заделянето на застрахователните (технически) резерви се отчита счетоводно като увеличение на разходите по пряко застраховане или по активно презастраховане, от една страна и като формиране на техническите резерви, от друга.

Осмата специфика на счетоводното отчитане на застрахователните (технически) резерви е свързана с процеса на тяхното освобождаване (прекратяване). Вероятността от събъдане или несъбъдане на застрахователния риск, респ. от настъпване или ненастъпване на застрахователното събитие определя изискуемостта или неизискуемостта на застрахователните (технически) резерви. Несъбъдането на застрахователния риск, респ. ненастъпването на застрахователното събитие предопределят процеса на освобождаване на застрахователните (технически) резерви. Освобождаването на застрахователните (технически) резерви се отчита счетоводно като намаление на техническите резерви, от една страна и като увеличение на приходите от пряко застраховане или от активно презастраховане, от друга. „Признаването и представянето на приходите следва да бъде в съответствие с правилата както за осъществяването на текущото счетоводно отчитане, така и с тези за изготвянето и представянето на финансовите отчети на предприятието. Тези правила се определят като счетоводна база и са в съответствие с изискванията на възприетата рамка.” (Иванова, Р., 2021)

Деветата специфика на счетоводното отчитане на застрахователните (технически) резерви е свързана с размера на освободените резерви по пряко застраховане и активно презастраховане. Техническите резерви,

заделени през предходния отчетен период се освобождават в текущия отчетен период в същия размер, в който са били заделени, с изключение на техническия резерв „Запасен фонд”, който се доделя или частично се освобождава по разликовия метод.

Десетата специфика на счетоводното отчитане на застрахователните (технически) резерви и за целите на отчитането на платежоспособността на застрахователите по Директива Платежоспособност II (2009/138/ЕО) е, че застрахователите, респ. презастрахователите са задължени от Законодателя да гарантират пълнотата на данните за образуването на техническите им резерви. Те трябва да гарантират пред застрахователния надзорен орган, че данните, използвани при определяне на размера на техническите резерви покриват достатъчно голям период от наблюдения, който характеризира измерваната реалност.

2. СЧЕТОВОДНО ОТЧИТАНЕ НА ТЕХНИЧЕСКИТЕ РЕЗЕРВИ НА ЗАСТРАХОВАТЕЛИТЕ

Застрахователните (технически) резерви, като текущи задължения на застрахователите към застрахованите лица, се отчитат по пасивни, синтетични, балансови сметки от група „Технически резерви”, и по специално:

- Сметка Резерви по животозастраховане, с подсметки към нея:
  - o Сметка Математически резерв
  - o Сметка Капитализирана стойност на пенсиите
- Сметка Резерв по застраховки „Живот”, свързани с инвестиционен фонд
- Сметка Пренос-премийни резерви
- Сметка Резерви за предстоящи плащания
- Сметка Резерви за запасен фонд
- Сметка Други резерви по застрахователни договори

Сметките от тази група се кредитират при заделяне на техническите резерви срещу дебитиране на сметките за разходи за заделени технически резерви по пряко застраховане или активно презастраховане, а се дебитират при освобождаване на заделените в предходния отчетен период технически резерви срещу кредитиране на сметките за приходи освободени технически резерви по пряко застраховане или активно презастраховане. Счетоводните сметки от група „Технически резерви” имат крайни кредитни салда, които съответстват на размера на заделените застрахователни (технически) резерви, определени от актюерите към датата на съставяне на Отчета за финансовото състояние на застрахователите. Аналитичното отчитане към сметките се организира по видове застраховки или презастраховки.

Счетоводно отчитане на техническите резерви на преките застрахователи

Застрахователите, осъществяващи пряко застраховане (общо-имуществено или животозастраховане) отчитат счетоводно процеса на формиране на застрахователните (технически) си резерви като увеличение на разходите за заделени технически резерви по пряко застраховане и като увеличение на заделените технически резерви по пряко застраховане. Признаването на разходите за заделени технически резерви е свързано с признаването на задълженията на застрахователите, произтичащи от сключените застрахователни договори.

Счетоводното отчитане на процеса на освобождаването на застрахователните (технически) резерви отразява намалението на заделените в предходния отчетен период технически резерви по пряко застраховане и увеличението на приходите от освободени технически резерви по пряко застраховане.

Счетоводните модели за отчитане на техническите резерви по пряко застраховане на застрахователите са следните:

1) При заделяне на застрахователните (технически) резерви по пряко застраховане:

Дт сметка Разходи за заделени технически резерви по пряко застраховане

аналитична сметка по вид застраховка

Кт сметка от група Технически резерви

аналитична сметка по вид застраховка

2) При освобождаване на застрахователните (технически) резерви по пряко застраховане:

Дт сметка от група Технически резерви

аналитична сметка по вид застраховка

Кт сметка Приходи от освободени технически резерви по пряко застраховане

аналитична сметка по вид застраховка

Счетоводно отчитане на техническите резерви на презастрахователите

Презастрахователите, осъществяващи активно презастраховане отчитат счетоводно процеса на формиране на презастрахователните (технически) си резерви като увеличение на разходите за заделени технически резерви по активно презастраховане и като увеличение на заделените технически резерви по активно презастраховане.

Счетоводното отчитане на процеса на освобождаването на презастрахователните (технически) резерви по активно презастраховане отразява намалението на заделените в предходния отчетен период технически резерви по активно презастраховане и увеличението на приходите от освободени технически резерви по активно презастраховане.

Счетоводните модели за отчитане на техническите резерви по активно презастраховане на презастрахователите са следните:

1) При заделяне на презастрахователните (технически) резерви по активно презастраховане:

Дт сметка Разходи за заделени технически резерви по активно презастраховане

аналитична сметка по вид презастраховка

Кт сметка от група Технически резерви

аналитична сметка по вид презастраховка

2) При освобождаване на застрахователните (технически) резерви по активно презастраховане:

Дт сметка от група Технически резерви

аналитична сметка по вид презастраховка

Кт сметка Приходи от освободени технически резерви по активно презастраховане

аналитична сметка по вид презастраховка

Счетоводно отчитане на техническите резерви на цедентите

Цедентите са преки застрахователи, които са се презастраховали при презастрахователи като са им отстъпили (цедирали) част от събраните застрахователни премии по сключени застрахователни договори и са им прехвърлили и част от поетия от тях застрахователен риск.

При пасивното презастраховане цедентите заделят частта на презастрахователите в резервите на цедента (прекия застраховател), която е определена от актюера на цедента.

За счетоводното отчитане на техническите резерви по пасивно презастраховане цедентите използват счетоводна сметка от група „Технически резерви” - сметка Резерви за презастраховане. Тази счетоводна сметка, за разлика от другите счетоводни сметки в групата „Технически резерви”, е активна, балансова, счетоводна сметка. Дебитираща се при заделяне на частта на презастрахователите в резервите на цедента срещу кредитиране на сметка Приходи от заделени технически резерви по пасивно презастраховане, а се кредитира при освобождаване на частта на презастрахователите в резервите на цедента срещу дебитиране на сметка Разходи за освободени технически резерви по пасивно презастраховане.

Сметка Резерви за презастраховане има крайно дебитно салдо, което показва размера на заделената част на презастрахователите в резервите на цедента, осъществяващ пасивно презастраховане, Аналитичното отчитане по сметката се води по видове презастраховки.

Счетоводните модели за отчитане на техническите резерви по пасивно презастраховане на цедентите са следните:

1) При заделяне на частта на презастрахователите в техническите резерви на цедента, водещ пасивно презастраховане:

Дт сметка Разходи за освободени технически резерви по пасивно презастраховане

аналитична сметка по вид презастраховка

Кт сметка Резерви за презастраховане

аналитична сметка по вид презастраховка

2) При освобождаване на частта на презастрахователите в техническите резерви на цедента, водещ пасивно презастраховане:

Дт сметка Резерви за презастраховане

аналитична сметка по вид презастраховка

Кт сметка Приходи от заделени технически резерви по пасивно презастраховане

аналитична сметка по вид презастраховка

3. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Потребителите на финансовите отчети на застрахователите получават информация за видовете технически резерви, които застрахователите образуват, в зависимост от вида на получения лиценз за застрахователна дейност, за вида, сроковете, начините, методите и технологията на тяхното образуване, за спецификите относно счетоводното им отчитане. Необходимо е застрахователите да направят правилен избор на формите и сроковете за инвестиране на заделените застрахователни (технически) резерви в недвижими имоти и във финансови активи и финансови инструменти, за да се подобри възвръщаемостта на средствата, да се минимизира възможността от неблагоприятно развитие на застрахователния риск и да се постигне очакваната доходност от инвестирането на тези резерви.

ЛИТЕРАТУРА

- Директива 2009/138/ЕО на Европейския парламент и на Съвета (Платежоспособност II), (2009);
Иванова, Р. (2021). „Анализ на приходите по данни от финансовите отчети на предприятието”,
International journal „KNOWLEDGE”, Institute of Knowledge Management, Skopje, Scientific Papers,
Vol.47.1, 08/2021, p. 71-77.
- Кодекс за застраховането, (2022), Обн. ДВ, бр. 102/29.12.2015 г., посл. изм. ДВ бр. 25/29.03.2022 г.;
Миланова-Цончева, Е., Начкова, М., & Маврудиев, Хр. (2018). „Счетоводство на застрахователите и
осигурителите“, ИК – УНСС, С., 2018, ISBN: 978-619-232-116-1, с.137;
- Международни стандарти за финансово отчитане (МСФО), (2022), Регламент (ЕО) № 1126/2008 на
Европейската комисия от 3 ноември 2008 година за приемане на някои международни счетоводни
стандарти в съответствие с Регламент (ЕО) № 1606/2002 на Европейския парламент и на Съвета с
последно изменение
- Начкова, М. (2022). „Специфични принципи, подходи и методи за оценка и признаване на активите и
пасивите на застрахователите”, Сборник с доклади от Международна научна конференция „70
години Финансово-счетоводен факултет на УНСС“, София, 20 май 2022 г.,
- Наредба № 53 на КФН от 23.12.2016 г., (2016), за изискванията към отчетността, оценката на активите и
пасивите и образуването на техническите резерви на застрахователите, презастрахователите и
Гаранционния фонд, обн., ДВ, бр. 6 от 19.01.2017 г., в сила от 19.01.2017 г., посл. изм. и доп. бр. 2 от
04.01.2019 г.
- Регламент (ЕО) № 1126/2008 на Комисията, МСФО 4 Застрахователни договори, параграф 15 – 19; Основи
за заключения, параграфи от О394 до О3104)
- EIOPA-BoS-14/166 BG, „Насоки относно оценката на техническите резерви”, (2022) <https://eiopa.europa.eu/>
Natchkova, M. (2019). "SPECIFIC ISSUES OF THE ACCOUNTING AND THE FINANCIAL AUDIT IN THE
PENSION FUNDS", Knowledge International Journal